

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 01-04-2020 r.

Adam Bodnar

VII.7037.52.2020.AT

**Pani
Marlena Małag
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej**

e-PUAP

Szanowna Pani Minister,

do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają sygnały o trudnej sytuacji osób, które w warunkach pandemii COVID-19 pracują i jednocześnie opiekują się dziećmi w czasie obostrzeń prawnych wprowadzonych w związku z pandemią. **Wbrew początkowym zapowiedziom członków rządu, że planowane rozwiązania prawne obejmą rodziców i opiekunów prawnych dzieci do 12. roku życia, nadal prawo do dodatkowego zasiłku opiekuńczego przysługuje jedynie co do zasady osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do lat 8.**

Uchwalony przez Sejm RP w dniu 28 marca 2020 r. pakiet zmian prawnych (tzw. tarcza antykryzysowa), obejmujący nowelizację ustawy z dnia 2 marca 2020 r. *o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych* (Dz. U. poz. 374), przewiduje przyznanie kolejnego dodatkowego zasiłku opiekuńczego w wymiarze 14 dni z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad dzieckiem do 8. roku życia. Ustawa ma rozszerzyć także krąg osób uprawnionych do dodatkowego zasiłku opiekuńczego o osoby zwolnione od wykonywania pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności do ukończenia 18 lat albo orzeczeniem o niepełnosprawności.

Należy jednak przypomnieć, że nadal pozostaje nierozwiązana kwestia sprawowania opieki nad dziećmi w wieku powyżej 8 lat, które w związku z ograniczeniem pracy szkół i innych placówek oświatowych pozostają w domu. W szczególnie trudnym położeniu znajdują się pracujące osoby samotnie wychowujące dzieci, które do tej pory w razie konieczności mogły skorzystać z pomocy rodziny, niani lub opiekuna. Co więcej, większość dzieci wieku 9 lub 10 lat nie jest na tyle dojrzała lub samodzielna, by zorganizować sobie samodzielnie czas w domu, przygotować posiłek, poradzić sobie w razie nieprzewidzianych okoliczności. Nawet jeśli rodzice albo opiekunowie prawni mogą pracować zdalnie, dodatkowe obciążenie stanowi dla nich przeniesienie ciężaru nauczania ze szkoły na dom.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. *w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19* (Dz. U. poz. 493 ze zm.), obecnie edukacja szkolna prowadzona jest z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub innego sposobu realizacji tych zadań. Z tego powodu rodzice i opiekunowie młodszych dzieci zostali zmuszeni w konsekwencji do pomocy dzieciom w realizowaniu zadań zadawanych przez nauczycieli w większym stopniu niż dotychczas. Uczniowie otrzymują prace do samodzielnego wykonania, chociaż wielu z nich nie potrafi jeszcze sprawnie i w pełni obsługiwać komputerów/tabletów, skorzystać z drukarki lub rozwiązać trudniejszych ćwiczeń bez pomocy osoby dorosłej. Problem dotyczy szczególnie rodziców lub opiekunów dzieci ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, gdyż praca z nimi wymaga specjalnych kwalifikacji i umiejętności. Brak możliwości pogodzenia życia zawodowego i rodzinnego prowadzi do wzrostu poziomu stresu i powoduje konflikty, co może dodatkowo pogarszać stan psychiczny wielu osób. Sytuacja rodzin mogłaby ulec poprawie, gdyby rodzice i opiekunowie nieco starszych dzieci mieli możliwość skorzystania z zasiłku opiekuńczego na równi z innymi osobami w podobnej sytuacji, przez cały okres zawieszenia pracy szkół.

Chociaż nie można jednoznacznie określić wieku dziecka, w którym może ono przebywać samo w domu, na podstawie doświadczenia życiowego i wiedzy ekspertów można stwierdzić, że pozostawienie dziecka 9 lub 10-letniego bez opieki łączy się

z wieloma zagrożeniami dla jego bezpieczeństwa¹. W niektórych aktach prawnych wskazano wiek dziecka, w którym może ono samodzielnie wykonywać niektóre czynności życia codziennego. Na przykład art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. *Prawo o ruchu drogowym* (Dz. U. z 2020 r. poz. 110 ze zm.) stanowi, że dziecko w wieku do 7 lat może korzystać z drogi tylko pod opieką osoby, która osiągnęła wiek co najmniej 10 lat. Wymagany minimalny wiek do kierowania rowerem na drogach publicznych również wynosi 10 lat - art. 8 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. *o kierujących pojazdami* (Dz. U. z 2019 r. poz. 341 ze zm.). Z kolei przepisy ustawy z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz. U. z 2018 r. poz. 969 ze zm.) stosuje się w postępowaniu w sprawach o czyny karalne w stosunku do osób, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu lat 13, ale nie ukończyły lat 17. W przypadku dzieci młodszych niż 13 lat mogą zachodzić realne potrzeby przeciwdziałania demoralizacji, ale działania państwa polegają głównie na przyjsciu z pomocą dziecku i jego rodzinie. Status nieletnich łączy się ściśle z niedojrzałością fizyczną, psychiczną i społeczną jednostek.

Wskazane powyżej przykłady pokazują, iż zdaniem ustawodawcy nie należy oczekiwać, iż dzieci po ukończeniu 8. roku życia będą mogły w sposób odpowiedni zadbać o swoje bezpieczeństwo. W obecnej sytuacji, związanej z rosnącą liczbą zachorowań, potrzebują one dodatkowej troski i wsparcia ze strony bliskich. Dlatego też, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. *o Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2018 r. poz. 2179 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z apelem o dokonanie ponownej analizy przyjętych rozwiązań i podjęcie współpracy międzyresortowej w celu uwzględnienia potrzeb wszystkich pracujących rodziców i opiekunów oraz dzieci pozostających pod ich opieką.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

¹ P. Rojek-Socha, G. J. Leśniak, „9-latek sam w domu? Niekoniecznie bezpieczny - rodzice chcą rozszerzenia zasiłku opiekuńczego”, 26.03.2020, <https://www.prawo.pl/kadry/zasilek-opiekunczy-na-czas-koronawirusa-takze-dla-starszych,499006.html> (dostęp w dniu 31.03.2020).